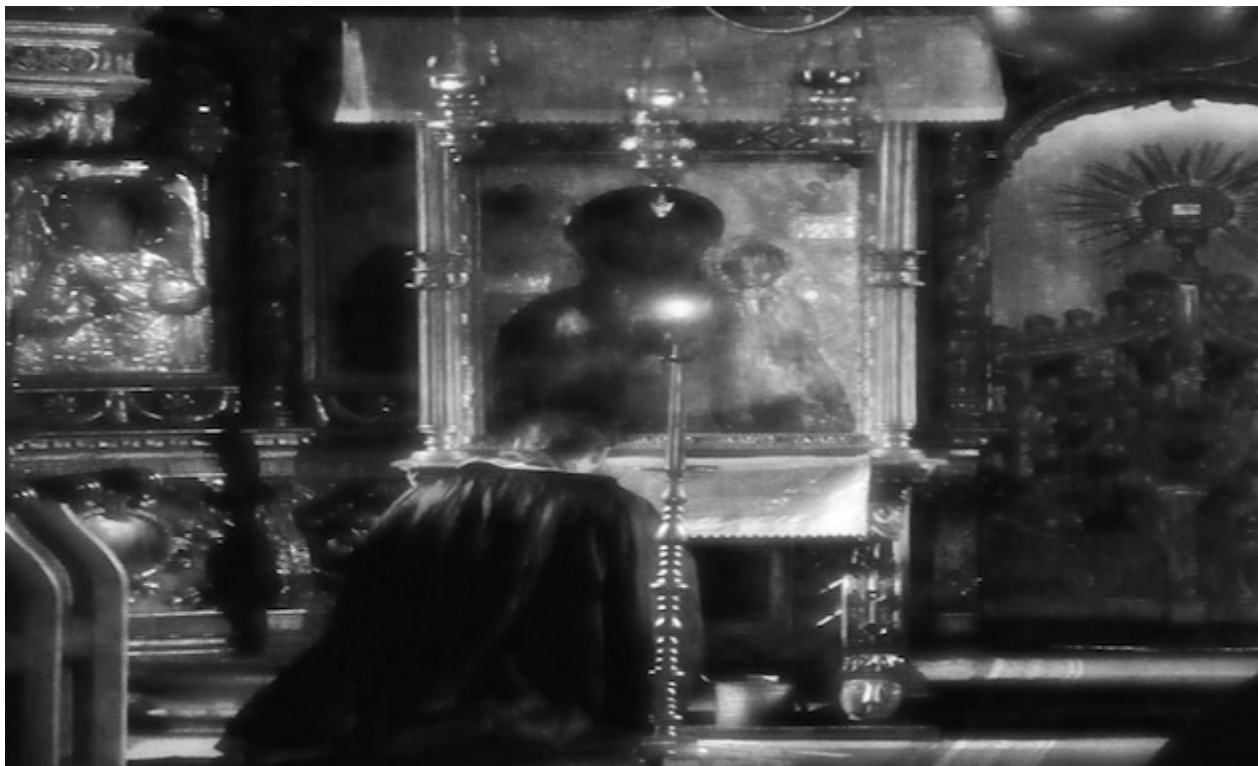

5 Μαΐου 2015

Περί ταπεινώσεως και ταπεινοφροσύνης, της μητέρας των αρετών (Μέρος Β΄)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Καθώς ορίζουν οι Πατέρες, η ταπείνωση είναι χάρισμα του Αγίου Πνεύματος και όχι μόνον ανθρώπινο κατόρθωμα. Χαρίζεται δε σε όσους το επιθυμούν, το επιδιώκουν και εργάζονται επίμονα όσα συντελούν στην επιτυχία αυτού του αγαθού. Η ταπείνωση αρχίζει από το ταπεινό φρόνημα και φθάνει στο να πράττει ταπεινά. Όποιος δεν αποδίδει στον εαυτό του ικανότητες περισσότερες από όσες έχουν οι άλλοι και φρονεί ταπεινά για τον εαυτό του, αυτός αρχίζει να εκτιμά το συνάνθρωπό του, δέχεται τις υποδείξεις των άλλων, όταν τον παρατηρούν, και ακούει τις συμβουλές. Αυτός γίνεται μαλακότερος στο χαρακτήρα του, συγκρατεί το θυμό του και εύκολα κινείται σε συμπάθεια. Εάν εξαρτήσει από τον Θεό αυτή τη θέση και την πραγματοποιεί με συνείδηση της χριστιανικής ηθικής, προσεύχεται και παρακαλεί τον Θεό να τον δυναμώσει στην επιτυχία της, τότε προκόβει χάριτι Θεού και στην αίσθηση της τελειότερης ταπεινοφροσύνης, η οποία είναι θείο δώρο. Υπάρχουν και χαρακτήρες με φυσικά προτερήματα πραότητας και ταπεινοφροσύνης, επαινετά μεν, όχι όμως αξιόμισθα διά το άκοπο και χωρίς αγώνα και προσπάθεια. Ταπείνωση είναι επίσης και η παρά φύσιν κατάσταση, όπου ο άνθρωπος κατάντησε μετά την πτώση αφού έχασε συγχρόνως και την ευγένεια, την αιωνιότητα και την αθανασία και υποτάχθηκε ως δούλος στον θάνατο και τη φθορά. Η ταπείνωση σαν πτώση, συντριβή και αποτυχία υπάρχει, δυστυχώς, σε κάθε άνθρωπο και περισσότερο σε κείνους που νομίζουν πως είναι ικανότεροι. Εδώ ταπείνωση δεν εννοούμε την πνευματική αξία, που χαρίζει ο Θεός στους τελείους στην αρετή, αλλά την πτώση της προσωπικότητας στην παρά φύση ζωή και διαγωγή και κατά το φρόνημα και κατά την πράξη.

Το αναφέρουμε αυτό, διότι όσοι θέλουν ν' αξιωθούν το χάρισμα της ταπεινοφροσύνης πρέπει να γνωρίζουν ότι το πλέον συντελεστικό γι' αυτόν το σκοπό είναι η επίγνωση της παθητικής καταστάσεως, στην οποία μας έφεραν όλα τα πάθη μετά την πτώση, καθώς και η πονηρή συνέχεια της αμαρτωλής ζωής. Διερωτάται ένας· «πώς να γίνω ταπεινός;». Και απαντούμε· «να ανακαλύψεις την ταπείνωσή σου, που βρίσκεσαι· αυτήν που ο διάβολος και η αμαρτία και τα διάφορα αίτια σε έκαναν να κατρακυλίσεις. Μετά απ' αυτή τη συναίσθηση να μετανοήσεις και κλαίοντας γι' αυτά θα φθάσεις την πνευματική ταπείνωση, που θα σου χαρίσει ο Θεός». Με δύο τρόπους, εξ ίσου επωφελείς, μετράει ο άνθρωπος το βάθος της πτώσεώς του, μετά από την οποία έγινε —χωρίς να πρέπει— χωρίς τιμή και ταπεινός. Αμέσως πριν αναφέραμε τον ένα τρόπο της ανοδικής μορφής.

Η καθοδική μορφή αρχίζει από την πρώτη θέση της προσωπικότητας κατά την αρχική μας κατασκευή. Πώς ήταν ο άνθρωπος σαν το πρώτο δημιούργημα του Θεού; Αρκεί ο λόγος του Θεού, που μας ονόμασε «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσίν του». Ήταν ο άνθρωπος τότε κατά φύσιν απλός, αγαθός, πράος, ακέραιος,

σώφρονας, αληθινός και, εκτός αυτών, προφήτης, δίκαιος και, γενικά, άμεμπτος και όλος φωτεινός και θεοσεβής. Μακριά από κάθε ανάγκη, πόνο, φόβο, κινδύνο, φθορά, ροή και το θάνατο, αυτό το φοβερό εχθρό μας. Αυτή είναι μία μικρή εικόνα της σωστής μας προσωπικότητας προ της πτώσεως, η πραγματική μας κατάσταση. Και αφήνουμε τα αιώνια αγαθά της αδιάκοπης πανευτυχίας, που ο άνθρωπος είχε κληρονομήσει όντας μέσα στους κόλπους της πατρικής στοργής του Θεού. Αν τώρα γυρίσουμε προς τα κάτω και έλθουμε εδώ που είμαστε, ο κάθε ένας και όλοι μαζί, θα βρούμε πόσο είμαστε ευτελείς και ταπεινωμένοι στην ατιμότερη και ελεεινότερη ζωή, ζωή που δεν διαφέρει από τον θάνατο. Ερωτώ τώρα αυτούς που θέλουν να γίνουν ταπεινοί και δεν γνωρίζουν τον τρόπο, δεν τους φθάνει αυτό το μέτρο για ν' ανακαλύψουν πού βρίσκονται;

Γνωρίζουμε τη χάρη του Θεού, η οποία μας δόθηκε με το Σταυρό και την Ανάσταση του Χριστού μας. «Όσοι τον δέχτηκαν και πίστεψαν σ' αυτόν, τους έδωσε το δικαίωμα να γίνουν παιδιά του Θεού»(Ιω.1,12), λέει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης. Πάλι, στην πρώτη επιστολή του αναφέρει· «Ξέρουμε όμως πως όταν ο Χριστός φανερωθεί στη Δευτέρα παρουσία του, θα γίνουμε όμοιοι μ' αυτόν»(Αΐω. 3, 2), ώστε —κατά τον Παύλο— να είμεθα «κληρονόμοι μεν Θεού και συγκληρονόμοι του Υιού Αυτού» (Ρωμ. 8, 17). Σ' αυτή τη χάρη της υιοθεσίας, του θεανθρωπισμού και της θεώσεως μας ανέβασε η δωρεά του Θεού διά Ιησού Χριστού του Σωτήρα μας. Κάθε πιστός, μέσω των μυστηρίων της Εκκλησίας και της τηρήσεως των εντολών, παίρνει και έχει μέσα του «δυνάμει» όλην αυτή τη χάρη, ώστε να είναι τέκνον Θεού και αδελφός του Χριστού. Απόδειξη οι άγιοι της Εκκλησίας μας, που —καθώς είπε ο Χριστός— έκαναν όπως και Αυτός και μεγαλύτερα έργα με τη δική του χάρη.

Αν τώρα συγκρίνουμε ο καθένας μας που βρισκόμαστε στον εσωτερικό και εξωτερικό μας κόσμο με βάση τον αγιασμό και την θεοποίηση που μας ανήκει, θα βρούμε την ταπείνωσή μας και την αθλιότητά μας, στην οποία μας παρέσυραν ο διάβολος και η αμαρτία. Οι δύο αυτοί τρόποι που αναλύσαμε, εάν διευρυνθούν ανάλογα με τη γνώση του καθενός, βοηθούν άριστα να μάθει κανείς την αρχή της ταπεινοφροσύνης και μετά, αγωνιζόμενος κατάλληλα, με την μετάνοια θα φθάσει, εάν θέλει, στην αληθινή ταπείνωση.

Οι Πατέρες μας με διάφορους ορισμούς μας οδηγούν στην ταπείνωση, αλλά το νόημά τους είναι ένα σχεδόν: η περιεκτική φιλοπονία που στηρίζει τις υπόλοιπες αρετές.

Στη συνέχεια σημειώσαμε μερικά αποφθέγματα των Πατέρων μας, που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά και τους καρπούς της ταπεινοφροσύνης και πως εκδηλώνονται σ' αυτούς που την έχουν, προς πρακτικότερη γνώση των ενδιαφερομένων.

Ο Μέγας Αντώνιος είδε κάποτε σε έκσταση όλον τον τόπο γεμάτο από στημένες παγίδες του σατανά και στέναξε· παρεκάλεσε δε τον Θεό να τον πληροφορήσει πως μπορεί κανείς να τις ξεπεράσει και άκουσε τότε φωνή να του λέει· «μόνο με την ταπείνωση».

Ο ίδιος, όταν ρωτήθηκε από τον Μεγάλο Ποιμένα ποια είναι η τέλεια εργασία στην αρετή του πνευματικού ανθρώπου, απάντησε ότι είναι η αυτομεμψία και το να περιμένει κανείς συνεχώς πειρασμό.

Ο αββάς Ποιμήν είπε ότι όποιος κατηγορεί τον εαυτό του αποκτά την καρτερία και την υπομονή.

Ο αββάς Ευάγγριος είπε πως η αρχή της πνευματικής προκοπής του ανθρώπου είναι το να αυτοκατηγορείται.

Άλλος μεγάλος ασκητής, που είχε εξουσία κατά των δαιμόνων, τους ρωτούσε ποιά εργασία των αγίων ή αρετή τους κατανικά, και απαντούσαν «η ταπεινοφροσύνη».

Ο άγιος Ιωάννης, ο ονομαζόμενος Κολοβός, έλεγε ότι η ταπεινοφροσύνη και ο φόβος του Θεού είναι υπεράνω όλων των αρετών.

Ο άγιος Ιωάννης ο Θηβαίος πάλιν είπε ότι ο πνευματικός άνθρωπος προ πάντων οφείλει να κατορθώσει την ταπεινοφροσύνη.

Ο αββάς Λογγίνος είπε ότι ο ταπεινόφρονας δεν μπορεί να κατακρίνει άνθρωπο.

Ο αββάς Ποιμήν πάλιν είπε ότι ο άνθρωπος έχει ανάγκη της ταπεινοφροσύνης και του φόβου του Θεού, καθώς την αναπνοή του.

Ο αββάς Σισώης, που ήταν μέγιστος μεταξύ των Πατέρων, είπε πως η οδός που οδηγεί στην ταπεινοφροσύνη είναι η εγκράτεια, η συνεχής ευχή και ο αγώνας να βρίσκεται με το φρόνημα κάτω από όλους τους ανθρώπους.

Ο αββάς Κρόνιος είπε· τα μέσα που οδηγούν στην ταπείνωση είναι η κατά δύναμη

αποχή από τις ύλες και τα μέσα του σκορπισμού του νου, ο σωματικός κόπος καθώς και η ενθύμηση του θανάτου.

Άλλος Γέροντας είπε· αυτός που έχει ταπείνωση ταπεινώνει τους δαίμονες. Και πάλιν είπε· τότε αποκτά η ψυχή την ταπείνωση, όταν μεριμνά μόνο για τα δικά της κακά και λάθη.

Άλλος είπε· όπως η γη ποτέ δεν πέφτει κάτω, μήτε ο ταπεινός πέφτει ποτέ, γιατί είναι πάντα κάτω.

Άλλος, όταν ρωτήθηκε τι είναι ταπείνωση, απάντησε· «εάν αμαρτήσει σε σένα ο αδελφός σου και τον συγχωρέσεις πριν ο ίδιος σου ζητήσει συγχώρηση». Άλλοτε είπε ότι η προκοπή του ανθρώπου βρίσκεται από το βαθμό της ταπεινώσεώς του· όσο κατεβαίνει σε ταπείνωση, τόσον ανεβαίνει σε προκοπή.

Ο αββάς Ησαΐας είπε ότι με την ταπεινοφροσύνη όλες οι πανουργίες του πονηρού καταστρέφονται.

Και η αγία Συγκλητική είπε πως αρχή και τέλος των αγαθών, δηλαδή της πνευματικής ζωής, είναι η ταπεινοφροσύνη.

Η αδιάψευστη κρίση των Πατέρων μας για τον πρακτικό τρόπο, με τον οποίο κατορθώνεται το θεοπρεπές αυτό χαρακτηριστικό, είναι —σύμφωνα με την πείρα τους— οι σωματικοί κόποι και η αυτοκατάγνωση, μέσα τα οποία δεν λείπουν από την καθημερινή ζωή. Γενικά, η στενή οδός της περιεκτικής χριστιανικής ηθικής οδηγεί στο φόβο του Θεού και αυτός, πάλι, γίνεται οδηγός σε ό,τι συντελεί στην «εν Θεώ αίσθηση» και στις μεγάλες αρετές, οι οποίες είναι το «να μη υπολογίζεις τον εαυτόν σου», «το να τον κατηγορείς» και «το να υπομένεις κάθε πειρασμό». Ο Προφήτης Δαβίδ, εκτός από τις υπόλοιπες προσπάθειές του, προβάλλει σαν σωτήρια μέσα και τους αγώνες του λέγοντας· «κοίταξε την ταπείνωσή μου και τον κόπον μου και συγχώρησε όλες τις αμαρτίες μου». Και αλλού προβάλλει σαν πειστικό δείγμα της συγχωρήσεώς του ότι «ταπεινώθηκα και με έσωσε ο Κύριος». Ο Κύριός μας, πάλιν, αποκαλύπτει ότι «στους ταπεινούς δίνει χάρη», αντιτασσόμενος φυσικά στους εγωιστές. Εάν λοιπόν «καρδιά που αισθάνεται συντριβή και ταπείνωση δεν θα την περιφρονήσει ο Θεός», μας γίνεται γνωστό γιατί οι Πατέρες μας, και όλοι στην πανανθρώπινη ιστορία που αξιώθηκαν της θεογνωσίας, προσπάθησαν προ παντός να είναι ταπεινοί.

Με αίσθηση της ανθρώπινης μηδαμινότητας, διότι σύμφωνα με τον Κύριο «χωρίς αυτόν δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτε», και με επίγνωση της διά της χάριτός του Χριστοειδίας μας, της οποίας ομοιότητας καταξιωνόμαστε πράττοντας και φρονώντας ταπεινά, ας μη λείπει κανείς ερευνώντας, ευχόμενος και πράττοντας

όσα οδηγούν στην εύκολη, ή μάλλον δωρεάν, αυτή σωτηρία, διότι δεν θα είναι μακριά απ' αυτόν η μακαρία και γλυκυτάτη φωνή του Κυρίου μας, όταν κατά το λόγο του «πάλιν θα έλθει για να πάρει κοντά του τον άξιο» λέγοντας «Μακάριοι όσοι νιώθουν τον εαυτό τους φτωχό μπροστά στο Θεό, γιατί δική τους είναι η βασιλεία των ουρανών»(Ματθ.5, 3), την οποίαν είθε όλοι να κερδίσουμε. Αμήν.

(Γέροντος Ιωσήφ, Λόγοι Παρακλήσεως, Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 15, σ. 118-130, σε νεοελληνική απόδοση)

Πηγή: vatopaidi.gr